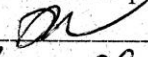

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

О.Б. Жильцов
« 11 » 09 2019 р.

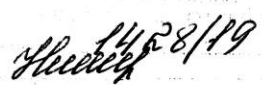
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія європейських інтеграційних процесів

для студентів

спеціальності	032 «Історія та археологія»
спеціалізації	європейські студії
освітнього рівня	першого (бакалаврського)
освітня програма	032.00.01 «Історія та археологія»

Київ 2019

19

Розробники: доктор історичних наук, професор всесвітньої історії Надтока Геннадій Михайлович; кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії Гринь Дмитро Костянтинівич

Викладачі: доктор історичних наук, професор всесвітньої історії Надтока Геннадій Михайлович; кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії Гринь Дмитро Костянтинівич

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри (циклової комісії)

Протокол від ____ . ____ . 20__ р. № ____
Завідувач кафедри _____ (І.В. Срібняк)
(підпис)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми (керівником освітньої програми _____)
(назва освітньої програми)

____ . ____ . 20__ р.
Керівник освітньої програми _____ (О.О. Салата)
(підпис)

Робочу програму перевірено

____ . ____ . 20__ р.
Заступник директора/декана _____ (В.М. Завадський)
(підпис)

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) _____ (ПІБ), « ____ » ____ 20__ р., протокол № ____
(підпис)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) _____ (ПІБ), « ____ » ____ 20__ р., протокол № ____
(підпис)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) _____ (ПІБ), « ____ » ____ 20__ р., протокол № ____
(підпис)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) _____ (ПІБ), « ____ » ____ 20__ р., протокол № ____
(підпис)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	Вибіркова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	6/180	
Курс	4	
Семестр	7	
Кількість змістових модулів з розподілом:	1	
Обсяг кредитів	6	
Обсяг годин, в тому числі:	180	
Аудиторні	84	
Модульний контроль	12	
Семестровий контроль	-	
Самостійна робота	84	
Форма семестрового контролю	залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: поглиблене вивчення історії та культури країн ЦСЄ як складової європейської цивілізації.

Завдання:

Вправність мислення:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК 2. Здатність робити смислові узагальнення та висновки, виявляти в інформаційних даних і концептах хиби та вразливі місця, суперечності і неповноту аргументації.

ЗК 3. Готовність до пізнання нового і неперервного навчання, до опанування нових знань і стратегій/способів мислення.

ЗК 4. Здатність раціонально організувати власну діяльність та ефективно використовувати час.

Розвиненість рефлексії:

ЗК 5. Здатність відрізнити суб'єктивні, спонтанні складові суджень від об'єктивних і аргументованих, вміти надавати перевагу останнім.

ЗК 6. Критичність та самокритичність мислення.

ЗК 7. Схильність до самоперевірки отриманих результатів, турбота про якісне виконання професійних завдань.

Інтелектуальна комунікація:

ЗК 8. Увага і толерантність до іншої (й інакшої) думки, здатність аналізувати її зміст та структуру в процесі спілкування та адекватно на неї реагувати.

ЗК 9. Здатність брати участь в інтелектуальних дискусіях, використовувати ввічливі форми звернення до опонента, концентруватися на значущих складових судження, не переходячи на особистості.

ЗК 10. Навички публічного мовлення, здатність ясно та виразно висловлюватися в процесі комунікації.

ЗК 11. Навички роботи в групі, розподіл функцій в колективній роботі.

ЗК 12. Відкритість, здатність сприймати і враховувати зауваги, оптимізувати власну позицію в процесі обговорення, налаштованість на діалог, залучення у власні міркування висловлених слухних ідей.

ЗК 13. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

Мовно-текстологічна здатність:

ЗК 14. Аналіз та інтерпретація гуманітарного тексту: здатність виокремити та відтворити смислову структуру тексту, оцінити послідовність та валідність аргументації, виділити продуктивні ідеї.

ЗК 15. Порівняння змісту різних текстів, пошук та узагальнення інформації з досліджуваної проблеми.

ЗК 16. Навички написання аналітичних і публіцистичних гуманітарних текстів, реферування, створення систематизованих оглядів спеціальної літератури. Дотримання стандартів академічного оформлення тексту.

ЗК 17. Здатність використовувати (усно і письмово) державну мову в усіх сферах суспільного життя, читати фахову літературу іноземною, зокрема англійською мовою.

Особиста ціннісно-вольова налаштованість:

ЗК 18. Інтелектуальне сумління, чесність у своїй справі та уникання симуляцій, плагіату й інших виявів недоброчесності.

ЗК 19. Розуміння необхідності відповідального ставлення до роботи, чіткого і своєчасного виконання обов'язків.

ЗК 20. Здатність працювати в колективі та самостійно, виявляти ініціативу, уникати некритичного слідування авторитетам.

ЗК 21. Здатність життєво й фахово реалізовувати себе на основі ціннісно-світоглядних надбань людства (зокрема сприйняття людини не як засобу, а як цілі й цінності), що нерозривно поєднана з навичками критичного мислення, опануванням і обстоюванням громадянських чеснот і прав, соціальною відповідальністю, а також патріотичним піклуванням про продуктивний розвиток держави і суспільства.

ЗК 22. Здатність розуміти світоглядні, правові, соціальні, економічні, культурно-історичні, духовно-моральні питання, що виходять за межі фахової спеціалізації, завдяки чому відповідально й ефективно діяти в різних суспільних контекстах, сприяючи позитивному розв'язанню нагальних проблем.

ФК 1. Критичне усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами у минулому та сучасності.

ФК 2. Критичне усвідомлення відмінностей в історіографічних поглядах різних періодів та у різних контекстах.

ФК 3. Розуміння соціальних функцій історика, можливостей використання історії та зловживання історією.

ФК 4. Здатність спілкуватися державною мовою, рідною мовою та однією з іноземних мов із використанням термінів і методик, прийнятих в фаховому середовищі; знати й вміти використовувати в професійних цілях давні мови.

ФК 5. Знання, вміння і навички опрацювання наукових та інформаційних джерел й використання інформаційно-пошукових інструментів, таких як: бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи та посилання на електронні ресурси.

ФК 6. Здатність виявляти і опрацьовувати належним чином джерела інформації (бібліографії, документи, етнографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.) для реалізації науково-дослідних проектів.

ФК 7. Знання та вміння використовувати різноманітні методи виявлення та опрацювання історичних і археологічних джерел, зокрема, інструментарій спеціальних історичних дисциплін, новітні комп'ютерні технології для пошуку та обробки історичних або пов'язаних із ними даних.

ФК 8. Фахові знання та професійні навички роботи з виявлення, опрацювання та охорони матеріальної і нематеріальної культурної спадщини.

ФК 9. Усвідомлення особливостей розвитку людства у дописемний період його історії та володіння базовими принципами і навичками дослідження даного періоду на емпіричному й теоретичному рівнях.

ФК 10. Здатність використовувати у фаховій діяльності знання з гуманітарних дисциплін, вміння аналізувати, оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні й соціальні події та явища.

ФК 11. Вміння коментувати, анотувати або редагувати тексти і документи відповідно до певних критеріїв; представити результати наукових досліджень в друкованій формі, проводити їх презентацію.

ФК 12. Знати і володіти на фаховому рівні методами викладання історії та суміжних дисциплін у загальноосвітніх навчальних закладах різних типів.

ФК 13. Здатність здійснювати відбір та прийняття на збереження артефактів і документів у відповідності до нормативів.

ФК 14. Знання правил археографічної, архівної та музейної роботи, принципів експонування артефактів і підготовки тематико-експозиційного плану.

3. Результати навчання за дисципліною

- ПРН 1. Знання найважливіших фактів, подій та процесів історичного минулого українського народу і людства загалом.
- ПРН 2. Знання основних тенденцій історичного розвитку в конкретні історичні періоди.
- ПРН 3. Знання наукової хронології, періодизації та характеристик основних етапів вітчизняної та всесвітньої історії.
- ПРН 4. Знання основних підходів до вивчення вітчизняної та світової історії, категоріальний апарат з історії та археології.
- ПРН 5. Знання основних принципів і методів історичного пізнання.
- ПРН 6. Знання основних типів і видів історичних джерел.
- ПРН 7. Знання необхідного фактичного матеріалу для конкретного історичного дослідження.
- ПРН 8. Детальні знання про певний історичний період або проблему.
- ПРН 9. Розуміння і здатність інтерпретувати основні завдання історичної та археологічної науки.
- ПРН 10. Уміння з'ясувати взаємозв'язок між історичними подіями, явищами, процесами та демонструвати змістовні думки, обґрунтовані положення і висновки про них.
- ПРН 11. Уміння класифікувати історичні джерела з метою реалізації конкретних науково-дослідницьких проектів.
- ПРН 12. Уміння інтерпретувати інформацію з різноманітних джерел (археологічні артефакти, архівні документи, усні свідчення, музейні експонати, періодика, наукові праці тощо);
- ПРН 13. Уміння обґрунтовувати вибір методики опрацювання речових джерел і текстів.
- ПРН 14. Здатність виявляти взаємозв'язки між процесами у минулому та на сучасному етапі.
- ПРН 15. Здатність оцінювати основні тенденції та особливості історичного розвитку людства у певні історичні періоди.
- ПРН 16. Здатність аналізувати відмінності в історіографічних поглядах різних періодів та у різних контекстах.
- ПРН 17. Здатність демонструвати навички професійного спілкування з використанням наукових термінів, прийнятих у фаховому середовищі.
- ПРН 18. Здатність організувати практичне вирішення проблем історичної пам'яті та охорони матеріальної й нематеріальної культурної спадщини України.
- ПРН 19. Здатність планувати дослідницькі проекти з історії, археології, історіографії, джерелознавства, краєзнавства тощо.
- ПРН 20. Здатність застосовувати сучасні методики викладання історії.

4. Структура навчальної дисципліни

І семестр

Назви змістових модулів і тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					Самостійна
		Аудиторна:					
		Лекції	Семинари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль I. Євроінтеграційні процеси							
Тема 1. Вступ. Європа як географічний, історичний і соціокультурний феномен	12	4					8
Тема 2. Історичні передумови європейської інтеграції	12	4					8
Тема 3. Становлення європейської моделі інтеграції	12	4					8
Тема 4. Феномен масової культури країн ЄС	8	2	2				4
Тема 5. Формування європейських громадянських суспільств	8		4				4
Тема 6. Євросоюз в системі міжнародних відносин. Трансформація європейської системи безпеки	9		4				5
Тема 7. Євроінтеграційний курс України: етапи, тенденції, перспективи	9		4				5
Модульний контроль	4						
Разом	74	14	14				42
Змістовий модуль II. Євроатлантичні інтеграційні процеси							
Тема 8. Вступ. Глобалізація.	16	4	4				8
Тема 9. Становлення євроатлантичної моделі інтеграції	16	4	4				8
Тема 10. Підписання Північноатлантичної угоди і створення Альянсу	12	2	2				8
Тема 11. Історія становлення НАТО.	8	2	2				4
Тема 12. НАТО як система колективної безпеки.	12	4	4				4
Тема 13. Структура НАТО, принципи та механізми діяльності	13	4	4				5
Тема 14. Співробітництво НАТО з міжнародними організаціями	9	2	2				5
Тема 15. Євроатлантична інтеграція України	4	2	2				
Тема 16. Основні засади співпраці НАТО та України	8	4	4				
Модульний контроль	8						
Разом	106	28	28				42
Усього годин	180	42	42				84

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль I.

Євроінтеграційні процеси

Тема 1. Вступ. Європа як географічний, історичний і соціокультурний феномен.

Предмет і завдання курсу «Історія Євросоюзу». Історіографія та джерела. Географічний та історичний феномен Європи. Європа в соціокультурному вимірі. Європейська ідентичність.

Тема 2. Історичні передумови європейської інтеграції.

Формування етнокультурного простору Європи (міграційний та експансіоністський чинники). Християнство як історичний фактор єднання європейських народів. Макродержавні утворення в історії Європи. Євроцентризм як історична традиція і мотив євроінтеграції. Основні етапи визрівання ідеології єдиної Європи.

Тема 3. Становлення європейської моделі інтеграції

Історичні передумови й причини європейської інтеграції. Лондонська угода 1949 р. про створення Ради Європи. Заснування європейського співтовариства вугілля і сталі Паризьким договором 1951 року. Проекти військово-політичної інтеграції Західної Європи. Римські договори 1957 р. й заснування Європейського економічного союзу.

Тема 4. Феномен масової культури країн ЄС.

Європейські витoki масової культури. О.Шпенглер «Занепад Європи». Масова культура і європейська сімейна традиція.

Тема 5. Формування європейських громадянських суспільств.

Історична закономірність формування європейської моделі громадянських суспільств. Громадянські суспільства Західної Європи. Творення громадянських суспільств в Центральній та Південно-Східній Європі. Європейський вектор еволюції громадянського суспільства в Україні.

Тема 6. Євросоюз в системі міжнародних відносин. Трансформація європейської системи безпеки

Проблема формування єдиної зовнішньополітичної й безпекової концепції Євросоюзу. Політична роль Європи в багатопольному світі. ЄС і проблеми глобалізації економіки. Європа у світовому військовому балансі.

Тема 7. Євроінтеграційний курс України: етапи, тенденції, перспективи

Історичні передумови євроінтеграції України. Основні етапи співробітництва України з ЄС. Відносини України - ЄС в системі регіональної безпекової стратегії. Євроінтеграція в контексті збереження національної ідентичності України.

Змістовий модуль II.

Євроатлантичні інтеграційні процеси

Тема 8. Вступ. Глобалізація.

Глобалізація як основа інтеграційних процесів. Глобальні трансформації та інтеграційні процеси.

Тема 9. Становлення євроатлантичної моделі інтеграції.

Європейська та євроатлантична інтеграції як закономірні прояви глобалізації. Євроатлантичні інтеграційні процеси в умовах глобалізації.

Тема 10. Підписання Північноатлантичної угоди і створення Альянсу.

Організація Північноатлантичного Договору у системі колективної безпеки. Особливості трансформаційних процесів у Північноатлантичному Альянсі. Трансатлантичне співробітництво, його роль у формуванні моделі розвитку стабільного світу.

Тема 11. Історія становлення НАТО.

Історичні передумови утворення НАТО. Організаційна структура НАТО. Мета діяльності Альянсу та його завдання

Тема 12. НАТО як система колективної безпеки.

Трансформація НАТО в умовах формування нового середовища безпеки.

Тема 13. Структура НАТО, принципи та механізми діяльності

Цивільна структура НАТО. Військова структура. Принципи та механізми діяльності НАТО. Організаційно-правове забезпечення функціонування НАТО.

Тема 14. Співробітництво НАТО з міжнародними організаціями

Відносини НАТО з ООН. Відносини НАТО-ЄС. НАТО і Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ).

Тема 15. Євроатлантична інтеграція України
Геополітична безпека України в контексті євроатлантичної інтеграції. Геополітичне положення України. Євроатлантична інтеграція та її вплив на розбудову Української Держави.

Тема 16. Основні засади співпраці НАТО та України

План дій Україна-НАТО. Співробітництво Україна-НАТО у військовій сфері. Співробітництво між Україною і НАТО у сфері науки і техніки. Подальший розвиток безпеки України через призму євроатлантичної інтеграції. Переваги для України членства в НАТО. Стан відносин Україна-НАТО в контексті агресії РФ.

6.Контроль навчальних досягнень**6.1.** Система оцінювання навчальних досягнень студентів

	Максимальна кількість балів за	Модуль 1		Модуль 2	
		К-сть одиниць	Максимальна кількість балів	К-сть одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекції	1	7	7	14	14
Відвідування семінарських занять	1	7	7	14	14
Відвідування практичних занять	1	-	-	-	-
Робота на семінарському занятті	10	7	70	14	140
Робота на практичному занятті	10	-	-	-	-
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	10	-	-	-	-
Виконання завдань для самостійної роботи	5	7	35	7	35
Виконання модульної роботи	25	2	50	4	100
Разом		169		303	
Максимальна кількість балів: 472					
Розрахунок коефіцієнта: $100/472=0,211$					

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

Розділи (обсяг в годинах)	Вид контролю	Бали
Змістовий модуль I.		
Вступ. Європа як географічний, історичний і соціокультурний феномен	контрольні питання	5
Історичні передумови європейської інтеграції	контрольні питання	5
Становлення європейської моделі інтеграції	контрольні питання	5
Феномен масової культури країн ЄС	контрольні питання	5
Формування європейських громадянських суспільств	контрольні питання	5
Євросоюз в системі міжнародних відносин. Трансформація європейської системи безпеки	контрольні питання	5
Євроінтеграційний курс України: етапи, тенденції, перспективи	контрольні питання	5
Змістовий модуль II.		
Вступ. Глобалізація.	контрольні питання	5
Становлення євроатлантичної моделі інтеграції	контрольні питання	5
Підписання Північноатлантичної угоди і створення Альянсу	контрольні питання	5
Історія становлення НАТО.	контрольні питання	5
НАТО як система колективної безпеки.	контрольні питання	5
Структура НАТО, принципи та механізми діяльності	контрольні питання	5
Співробітництво НАТО з міжнародними організаціями	контрольні питання	5
Разом: 84 год.	Разом: 70 балів	

6.3.Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Підсумковий модульний контроль проводиться з метою визначення стану успішності здобувачів вищої освіти за навчальним матеріалом окремих модулів після завершення лекційних і практичних занять.

Форма проведення – письмова, письмово-усна.

Завдання для модульної контрольної роботи та критерії їх оцінювання розробляються лектором. Він проводить і оцінює модульні контрольні роботи.

Тривалість проведення письмового модульного контролю становить 2 академічні години.

Письмові контрольні роботи зберігаються на кафедрі до кінця навчального року.

Результати перевірки письмових контрольних завдань доводяться до відома студентів не пізніше ніж через два робочі дні після їх виконання.

Студент, який не згоден з отриманою за результатами модульного контролю оцінкою, має право подати апеляцію безпосередньо після оголошення оцінки. У цьому випадку завідувач кафедри призначає апеляційну комісію, яка зобов'язана розглянути апеляцію в присутності студента.

<i>Оцінка</i>	<i>Критерії</i>
20 – 25	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей. глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу.
14 – 19	В цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі неточності та помилки.
8 – 13	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності.
0 – 7	Частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки.

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Семестровий контроль проводиться відповідно до навчального плану у вигляді семестрового екзамену в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеного робочою програмою дисципліни. Форма проведення семестрового контролю – письмова. Зміст і структура екзаменаційних білетів (контрольних завдань), критерії оцінювання визначаються рішенням кафедри та зазначаються у робочій програмі навчальної дисципліни й доводяться до відома студентів на першому занятті.

Рівень знань	Оцінка	Критерії оцінювання відповіді
Відмінний рівень	31 – 40	Відповідь студента: <ul style="list-style-type: none">- містить повний, розгорнутий, правильний виклад матеріалу з поставленого питання;- демонструє знання основних понять і категорій та взаємозв'язку між ними, вірно розуміння змісту основних теоретичних положень;- вказує на вміння давати змістовний та логічний аналіз матеріалу з поставленого питання;- демонструє знання різних наукових концепцій та підходів щодо певної науково-теоретичної чи науково-практичної проблеми, пов'язаної з поставленим питанням;- здатність робити власні висновки в разі неоднозначності, спірного чи проблемного характеру поставленого питання чи проблеми.

Добрий рівень	21 – 30	Студент дав досить змістовну відповідь на поставлене питання, але відповідь містить наступні недоліки: <ul style="list-style-type: none"> - недостатня повнота, незначні неточності чи прогалини при поясненні того чи іншого аспекту питання; - окремі формулювання є нечіткими; міститься інформація, котра не відноситься до змісту екзаменаційного питання.
Задовільний рівень	11 – 20	Студент дав відповідь на поставлене питання, однак допустив суттєві помилки як змістовного характеру, так і при оформленні відповіді на питання, а саме: <ul style="list-style-type: none"> - відповідь викладена недостатньо аргументовано та/або з порушенням правил логіки при поданні матеріалу; - відповідь не містить аналізу проблемних аспектів поставленого питання, свідчить про недостатню обізнаність з основними науковими теоріями і концепціями, що стосуються відповідного питання; - у роботі багато грубих орфографічних помилок;
Незадовільний рівень	0 – 10	Студент взагалі не відповів на питання, або його відповідь є неправильною, тобто містить грубі змістовні помилки щодо принципових аспектів поставленого питання. Аргументація відсутня взагалі або ж є абсолютно безсистемною чи алогічною.

6.6.Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
Відмінно	100-90
Дуже добре	82-89
Добре	75-81
Задовільно	69-74
Достатньо	60-68
Незадовільно	0-59

7. Навчально-методична карта дисципліни

Модуль (назва, бали)	Змістовий модуль I Теорія історичного регіоназнавства					Змістовий модуль II Регіоналізм та регіоналізація								
	Лекції (бали)	Л.1-2 (26.)	Л.3-4 (26.)	Л.5-6 (26.)	Л.7 (16.)		Л.8-9 (26.)	Л. 10-11 (26.)	Л.12 (16.)	Л.13 (16.)	Л. 14-15 (26.)	Л. 16-17 (26.)	Л.18 (16.)	Л.19 (16.)
Семінарські заняття (бали)	С.1 (116.)	С.2-3 (226.)	С. 4-5 (226.)	С.6-7 (226.)		С.8-9 (226.)	С. 10-11 (226.)	С.12 (116.)	С.13 (116.)	С. 14-15 (226.)	С. 16-17 (226.)	С.18 (116.)	С.19 (116.)	С. 20-21 (226.)
СР (бали)	35					35								
Модульний контроль (бали)	Модульна контрольна робота – 25		Модульна контрольна робота – 25			Модульна контрольна робота – 25		Модульна контрольна робота – 25		Модульна контрольна робота – 25		Модульна контрольна робота – 25		
Підсумковий контроль (вид, бали)	залік													

8.Рекомендована література

Основна

1. Баймуратов М.О. Модифікації державного суверенітету в умовах європейської інтеграції в контексті взаємовідносин Європейського Союзу з державами-членами монографія / М. О. Баймуратов, Ю. С. Хоббі. – Суми : Університет. кн., 2013. – 300 с.
2. Європейська інтеграція: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів та слухачів магістерської підготовки за напрямом «Державне управління» / Кол. авт.; за заг. ред. проф. І. А. Грицяка та Д. І. Дзвінчука. — Івано-Франківськ: Місто НВ, 2013. — 464 с.
3. Європейська інтеграція та міжнародна співпраця : посібник / авт. кол. : В. А. Мандрагеля, Ю. В. Мельник, О. І. Пошедін та ін.; за заг.ред. В. А. Мандрагелі, Л. А. Шереметьєвої.-Київ: НАДУ, 2016. - 288 с.
4. Європейський Союз і Україна: особливості взаємовідносин на сучасному етапі / НАПрН України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування. – Х.: Оберіг, 2012. – Вип 1. – 76 с. – (Серія "Наукові доповіді").
5. Грицяк І.А., Говоруха В.В., Стрельцов В.Ю. Модуль 1. Правова та інституційна основи Європейського Союзу: Підручник (З грифом МОН України) За заг. ред. М.Бойцуна, І.Грицяка, Я.Мудрого, О.Рудіка, Л.Прокопенка, В.Стрельцова. – Х.: Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2009.– 620 с.
6. Гнатюк М.М., Малик Я.Ф., Прокопенко Л.Л. Модуль 2. Відносини з Європейським Союзом та процес європейської інтеграції України. / Relations Between Ukraine and the EU and European Integration Process. Навч. посіб. / За заг. ред. М.Бойцуна, І.Грицяка, Я.Мудрого, О.Рудіка, Л.Прокопенка, В.Стрельцова. – К.: Міленіум, 2009. – 782 с.
7. Мальська М. П. Основи європейської інтеграції: підручник / М. П. Мальська, Н. В. Антонюк; Львівський нац. ун-т ім. І. Франка. – К.: «Центр учбової літератури», 2015. –320 с.
8. Яковюк І. В. Правові основи інтеграції до ЄС: загальнотеоретичний аналіз: монографія / І. В. Яковюк ; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого". – Х. : Право, 2013. – 760 с.